помірне відновлення обсягів митних доходів, що стало наслідком більш жорсткого курсу уряду у сфері фіскальної політики. Особливістю 2022 року була орієнтація державної політики на підтримку партнерських відносин із бізнесом шляхом надання податкових пільг, що мало на меті стабілізацію економічного середовища та зміцнення фінансової й митної безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Захожай К. В., Рудик Н. В., Сивульська Н. М. Митне регулювання в Україні у довоєнний та воєнний періоди. *Проблеми економіки.* 2024. № 1 (59). С. 112-120. URL: https://www.problecon.com/article/?year=2024&abstract=2024_1_0_112_120 (дата звернення 15.09.2025).
2. Шолом А. С. Пріоритетні напрями вдосконалення митно-тарифного регулювання України в умовах євроінтеграції. *Ефективна економіка.* 2024. №3. URL: https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3345 (дата звернення 16.09.2025).

Шепиленко Вікторія Юріївна,
старший викладач кафедри публічних фінансів;
Державний податковий університет

ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

Категорія фіскального простору в економічній літературі трактується з різних точок зору. Проте в основі даного поняття закладено здатність держави та органів місцевого самоврядування мобілізувати та розподіляти бюджетні ресурси використовуючи наявні інструменти податкової політики та державного регулювання. Фіскальний простір тісно пов'язаний з процесом взаємодії держави та суб’єктами фінансових відносин в процесі забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства.[1, с. 77]

Зважаючи на динамічний та безперервний розвиток економічних процесів інструменти та методи, які є визначальними для формування фіскального простору змінюються відповідно до навколишніх змін та зростаючих потреб основних фінансових суб’єктів. *З огляду на це варто визначити основних суб'єктів фіскального простору, а саме:*

- держава як головний суб’єкт фіскального простору здатна активізувати чи сповільнювати процеси економічного розвитку галузей або регіонів залежно від стадії економічного циклу чи фінансової стратегії. Вплив держави видозмінюється залежно історичної епохи, однак незмінною залишається функція наповнення бюджету на центральному та місцевому рівнях. Економічні кризи на світовому рівні, епідемії та різноманітні важко передбачувані фактори

здатні створити передумови для повної або часткової трансформації елементів фіскального простору. Прикладом таких видозмін можна вважати електронне адміністрування податків, електронні податкові декларації, перехід на повне касове обслуговування суб'єктів підприємництва тощо.

- платники податків – суб’єкти фіскального середовища, яких умовно можна поділити на активні та пасивні групи. Пасивні платники податків – вважають сплату податків безумовним процесом, не очікують зворотної віддачі з боку органів державної влади. До активних платників податків можна віднести тих, хто очікує від держави суспільних благ, що будуть еквівалентні розміру сплачених податків. Податки як інструмент фіскального простору мають зворотну форму у вигляді забезпечення суспільних благ нематеріальної природи, що викликає певне невдоволення серед окремих груп платників. З огляду на це можна стверджувати, що важливе місце у розвитку фіскального простору посідає податкова культура. Податкова культура має стати одним з визначальних факторів у процесі формування податкової свідомості потенційних платників податків.
- інструменти фіскального простору – елементи податкової системи, які дозволяють мобілізувати фінансові ресурси до бюджету.

Варто пам’ятати, що в основі фіскального простору історично закладено формування державної скарбниці за участю органів державної влади [2, с. 78]. Тому видатки державного та місцевого бюджетів доречніше вважати складовою бюджетного простору. *Для поліпшення якості та структури фіскального простору варто дотримуватись наступних рекомендацій:*

- використання середньострокового податкового планування, яке дозволить стабілізувати економічне становище держави та платників податків
- використання податкових пільг та інших преференцій для стимулювання розвитку платників податків
- диверсифікація податкових ставок у напрямку доходів фізичних осіб шляхом використання прогресивної шкали оподаткування
- збільшення адміністративної та кримінальної відповідальності з метою мінімізації випадків ухилення від сплати податків або приховування оподатковуваних доходів
- посилення розвитку рівня податкової культури серед молоді.

Список використаних джерел

1. Криган Ю. М. Сутність та архітектоніка фіскального простору держави. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. №23 2020. С. 74-79.

2. Якушко І. В. Фіскальний простір національної економіки. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. №11-12. 2022. С. 75-81. URL: http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/300-301/pdf/75-81.pdf